

วิรพา อังกรทัศนียรัตน์: สัมภาษณ์
ประเวศ ตันตราภิรมย์: ถ่ายภาพ

๑๐ ปีสถาบันหนังสือแห่งชาติ

“ผมเกิดมาเพื่อทำหนังสือ และทำสิ่งซึ่งถูกต้องในเรื่องหนังสือ”

โปรดฟัง มกุฏ อรฤดี อีกครั้ง

“ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องมี ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’”

มกุฏ อรฤดี ให้สัมภาษณ์ในสารคดี ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑๙๔ เดือนเมษายน ๒๕๕๔

บทสัมภาษณ์ในคราวนั้น เขาบอกว่าเป็นครั้งแรกที่ภาพร่างและความคิดเรื่องสถาบันหนังสือแห่งชาติปรากฏชัดเจนที่สุดเท่าที่เคยมีมา และได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะอย่างกว้างขวางจนก่อให้เกิดผลบางประการในสังคมไทย อันเป็นเสมือนพันธกิจในชีวิตของเขาที่วาดหวังจะสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็นจริงในสักวัน

หากแต่หนทางสู่มหาวิทยาลัยได้งายตายเพียงนั้น

สามปีถัดมา นพ. สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้สัมภาษณ์ในสารคดี ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒๒๙ เดือนมีนาคม ๒๕๕๗ ความว่า

“ผมได้อ่านบทสัมภาษณ์คุณมกุฏ อรฤดี เรื่องสถาบันหนังสือแห่งชาติ ตอนนั้นผมยังเป็นที่รัฐมนตรีช่วยฯ สาธารณสุขอยู่...คิดมาตลอดว่าจะทำให้ความคิดเรื่องสถาบันหนังสือแห่งชาติเป็นจริงได้อย่างไร พอได้มาทำงานที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศฯ ก็รีบติดต่อคุยกับคุณมกุฏ ถึงตอนนี้ แนวคิดเรื่องสถาบันหนังสือแห่งชาติก็กลายมาเป็นสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)”

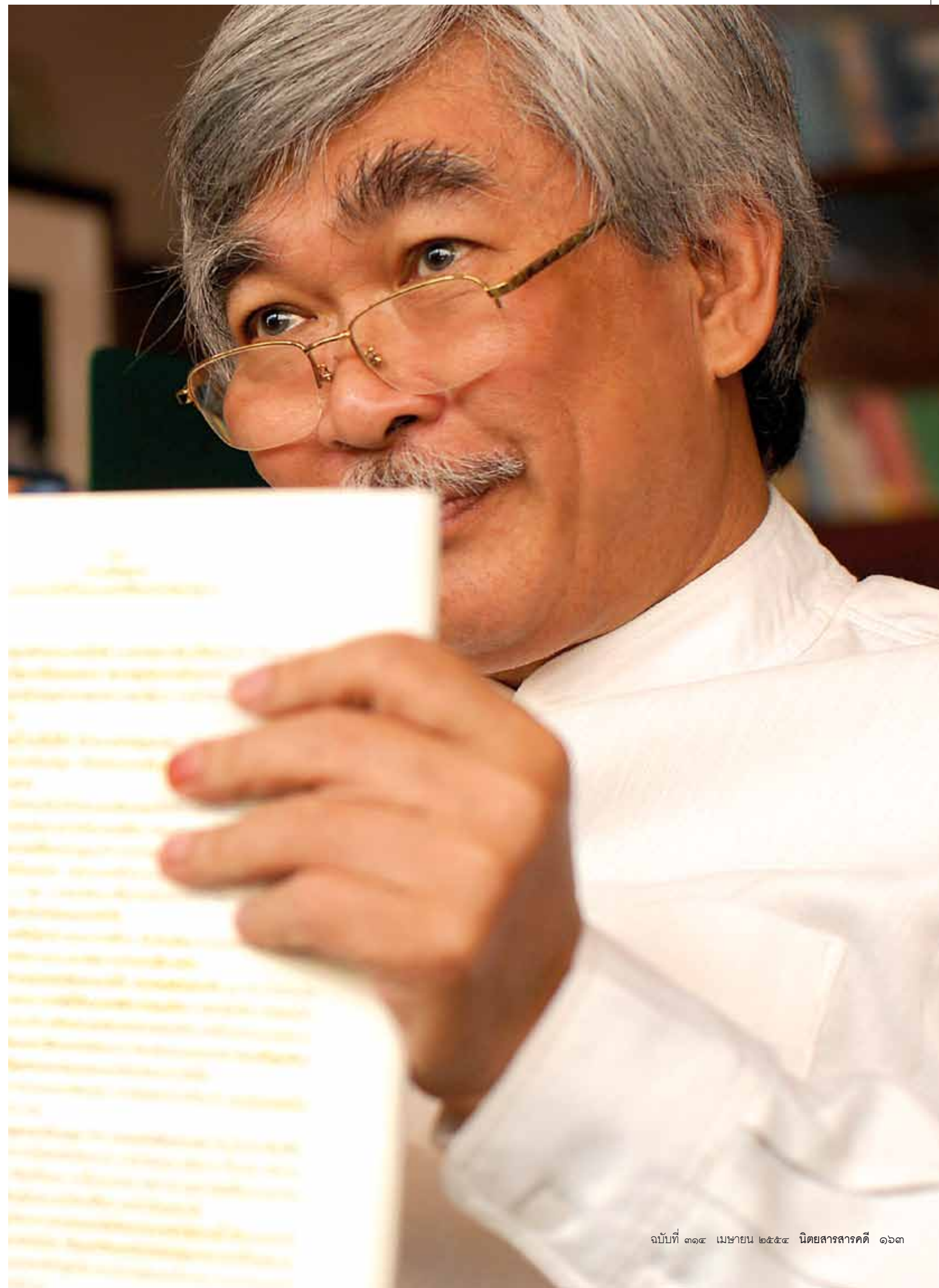
มกุฏเล่าว่าตนยังจำได้ดี “หมอสุรพงษ์มาหาผมในวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ บอกว่ามาช่วยกัน หลังจากนั้นก็เกิดการประชุมใหญ่ที่กระทรวงการต่างประเทศ...”

สิบปีผ่านไป ประเทศไทยมีสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้และหน่วยงานด้านการเรียนรู้เกิดขึ้นมากมาย มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ หากแต่สถาบันหนังสือแห่งชาติยังคงเป็นเพียงวิมานในอากาศ

เดือนเมษายน ๒๕๕๔ ครบ ๑๐ ปีของแนวคิดสถาบันหนังสือแห่งชาติที่ปรากฏครั้งแรกใน สารคดี ที่มงานติดต่อสัมภาษณ์เขาอีกครั้ง ว่าด้วยเรื่องความจำเป็นของสถาบันหนังสือแห่งชาติท่ามกลางวิกฤตการอ่านและระบบหนังสือที่พลิกผันการในสังคมไทย

โปรดฟัง มกุฏ อรฤดี อีกสักครั้ง...เขายังย้ำคำเดิม “ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องมี ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’”

เพียงแต่ครั้งนี้มีหมายเหตุต่อท้ายว่า “หากคุณมาสัมภาษณ์ผมคราวหน้า ผมคงต้องพูดว่า ‘สายเสียแล้วที่ประเทศไทยจะมีสถาบันหนังสือแห่งชาติ’”

สิบปีนับจากที่คุณเสนอโครงสร้างสถาบันหนังสือแห่งชาติ เกิดอะไรขึ้นบ้างกับประเทศนี้

สิบปีผมเข้าใจว่าหลายหมื่นล้านที่สูญเสียไปกับเรื่องหนังสือ ไม่ว่าจะประมูลหนังสือ ซื้อหนังสือแจก จัดพิมพ์หนังสือหรือเอกสาร ในหน่วยงานราชการ รวมถึงจัดงานเปิดตัวโครงการต่าง ๆ เช่นวาระการอ่านแห่งชาติ ใช้เงินเป็นสิบล้าน แล้วทุกคนก็รู้ว่ามันไม่ได้ผล คนในวงการหนังสือก็รู้ แต่ผมไม่เข้าใจว่าทำไมไม่มีใครที่จะพยายามหยุดหรือบอกรัฐบาลว่ามันไม่ได้ผลหรอก พอปีรุ่งขึ้นรัฐบาลใหม่ก็จัดอีกแต่ไม่เคยบอกเลยว่าที่จัดไปปีที่แล้วได้ผลอะไร เงินที่สูญไปในสิบปีถ้าเผื่อว่าตั้งสถาบันหนังสือแห่งชาติตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ จนถึงวันนี้ก็ ๖ ปีแล้ว ระยะเวลาพอ ๆ กับที่สังคมปรี่มีกฎหมายแล้วเริ่มทำระบบหนังสือ ๖ ปีผ่านไปเขาขายซอฟต์แวร์ไว้ด้วยการจัดการระบบหนังสือ การจัดการห้องสมุด การจัดการไอที ให้ประเทศอื่นได้แล้ว แม้แต่ห้องสมุดใหญ่บางแห่งในประเทศไทยก็ซื้อซอฟต์แวร์มาจากสิงคโปร์

ทำไมสถาบันหนังสือแห่งชาติถึงยังไม่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย

ตอนที่เรานเสนอโครงสร้างนี้แก่รัฐบาลทักษิณเมื่อปี ๒๕๔๕ ดูเหมือนว่ารัฐบาลก็ชอบใจนะ จัดงานใหญ่โตที่กระทรวงการต่างประเทศ ผมเดินทางไปตามจังหวัดต่าง ๆ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคตะวันออก ระดมความคิดเห็นทั่วประเทศ ดูเหมือนทุกคนจะเข้าใจ แต่บังเอิญอาจจะมึปัญหาภายในของรัฐบาลเอง ทำให้สิ่งซึ่งเห็นด้วยในตอนแรกว่าควรจะต้องตั้งสถาบันหนังสือแห่งชาติอย่างเป็นทางการ ก็กลายเป็นการจัดห้องสมุดในห้างสรรพสินค้า (TK Park) แทน

อันที่จริงตอนนั้นเราทำประชาคมตีไว้เรียบร้อยแล้ว เราพยายามเชิญคนทุกสาขาอาชีพ นักเขียน นักแปล บรรณาธิการ ฯลฯ มาร่วมประชุมเสวนา แล้วทุกคนเห็นพ้องจนออกมาเป็นร่างพระราชบัญญัติระบบหนังสือและการอ่านแห่งชาติ พ.ศ. ... กระบวนการมาสะดุดในช่วงเสนอกฤษฎีกา ปรากฏว่าคนของรัฐบาลอ้างเป็นเจ้าของเรื่องแล้วขอเปลี่ยนรายละเอียดในกฤษฎีกา

ผมจะเล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่ง เมื่อตอนที่เรานเสนอโครงสร้างนี้

แก่รัฐบาล ปรากฏว่ามีคนในวงการหนังสือเข้าหารัฐมนตรีบอกว่าไม่ควรตั้งสถาบันหนังสือแห่งชาติ คือเขารู้สึกว่าเขาเสียผลประโยชน์ แต่เขาไม่ได้ฟังคำอธิบายว่าทุกคนจะได้ผลประโยชน์ทั้งหมด เพราะต่อไปนี้สำนักพิมพ์ก็ต้องแข่งขันทำหนังสือดี จะมีหน่วยงานที่จะเลือกหนังสือส่งไปยังห้องสมุดโรงเรียนซึ่งมีอยู่ ๔ หมื่นกว่าแห่งทั่วประเทศ ๔ หมื่นกว่าแห่งอย่างน้อยที่สุดจะต้องมี ๑ หมื่นแห่งสั่งซื้อหนังสือของคุณถ้าคุณผลิตหนังสือดี รัฐบาลโดยหน่วยงานนี้ก็ต้องซื้ออย่างน้อยที่สุด ๑ หมื่นเล่ม ทำไม่ไม่ใช่ ๔ หมื่นเล่ม ซ่อนี่ไปเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องระบบหนังสือหมื่นเวียน สมมุติโรงเรียน ๔ แห่ง เราไม่จำเป็นต้องซื้อหนังสือ ๔ เล่มในชื่อเดียวกัน ชื่อ ๑ เล่มแล้วหมื่นเวียน ทำยที่สุดรัฐบาลก็ประหยัดเงิน ขณะที่สำนักพิมพ์ขายหนังสือได้แน่ ๆ ถ้าคุณผลิตหนังสือดี ปรากฏว่าเขาคิดว่าหากมีหน่วยงานที่คอยกรองหนังสือดี ๆ เขาแย่งแน่ เขาก็ไปพูดคุยกับรัฐมนตรี ทุกคนเห็นแก่ผลประโยชน์หมด เพราะฉะนั้นทุกอย่างจึงเดินไปไม่ได้

แล้วสิบปีที่ผ่านมา มีเรื่องดี ๆ บ้างไหมคะ หรือมีอะไรที่ดำเนินการล่วงหน้ารัฐบาลไปแล้ว

ผมยังไม่เห็นเรื่องดีของรัฐบาลในข้อนี้ เพราะบังเอิญตรงที่ว่าเรามีเป้าหมายใหญ่เสียแล้ว เรื่องอื่น ๆ เลยเป็นเรื่องกระจอกงอกงอยหมด เช่นเขาทำแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เราก็นั่งหัวเราะว่าวัฒนธรรมการอ่านมันสร้างได้หรือ แล้วเราทำให้ดู เราสร้างวัฒนธรรมการอ่านโดยที่เราไม่พูดถึงวัฒนธรรมการอ่านสักคำ ทำยที่สุดสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในเวลา ๒ เดือน วัฒนธรรมการอ่านเกิดขึ้นได้ถ้ารู้วิธีการ สร้างไม่ได้ด้วยการพูดหรือเที่ยวไปส่งเสริมตรงนั้นที่ตรงนี้ที่ กลายเป็นเอาเงินไปแจก แต่ไม่มีวิธีที่จะทำอย่างไรให้คิดกันเอง ทำกันเองโดยที่ไม่ต้องมีพี่เลี้ยงหรือจัดหาพี่เลี้ยงกันเอง

แนวคิดเรื่องระบบหนังสือหมื่นเวียนนั้นผมเสนอในปีเดียวกับสถาบันหนังสือแห่งชาติ ปี ๒๕๕๒ ผมเสนอกรุงเทพมหานครทำห้องสมุดในมัสยิด ๕๐ แห่ง และห้องสมุดในบ้านหนังสือให้เช่าอีก ๕๐ แห่ง แต่ทางกรุงเทพมหานครบอกว่าไม่ใช่นโยบายของ กทม. ดังนั้นเราจึงไปทดลองทำที่จังหวัดสตูลโดยใช้เงินส่วนตัวทั้งหมด แต่ไม่ค่อยได้ผลนักเพราะไม่มีคนในพื้นที่ดูแล จากนั้นเราไปทำระบบหนังสือ

ผมอยากบอกคนในวงการหนังสือ ตั้งแต่ นักเขียน นักแปล บรรณาธิการ และคนทำหนังสือทั้งหลายว่า วิชาชีพของเราจะไม่ไปไหนหรอกถ้าเผื่อว่าไม่จัดการอะไรบางอย่างให้ผิดไปจากที่เคยเป็น และอย่างสำนึกเพื่อประโยชน์ของคนอื่นอีกสักนิด หยุดคิดถึงผลประโยชน์ของตัวเองชั่วคราว และศึกษาคำขอร้องในนามของสถาบันหนังสือแห่งชาติ

หมื่นเวียนนี้ในมัสยิด ๘ แห่งที่จังหวัดกระบี่ เราประสานกับคนในพื้นที่ถามความต้องการว่าเขอยากอ่านหนังสืออะไร เรามีคนทำงานทำหน้าที่บรรณารักษ์ในการคัดเลือกหนังสือ แม้กระนั้นก็ตามหนังสือกว่า ๗๐๐ รายการที่เราเลือกกันอย่างพิถีพิถัน พอไปถึงมัสยิดมีถึง ๗ รายการที่กรรมการมุสลิมขอคัดออก เพราะเป็นหนังสือว่าด้วยลัทธิไม่ใช่ว่าด้วยศาสนา สิ่งนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก

เรามีสมุดเล่มหนึ่ง โครยียบหนังสือเล่มไหนไปก็มาลงชื่อถึงเวลามาคืน หนังสือไม่หายเลย ทั้งยังอยู่ในสภาพดีแถมกลับคืนมามากกว่าที่เอาไปให้ด้วยซ้ำ ถ้ามว่าทำไมหนังสือไม่หาย เพราะวันแรกที่เอาหนังสือไปให้เราบอกเขาว่า “หนังสือเป็นสมบัติของพระเจ้า” ชื่อใหม่ครบถ้วนวันแรกที่เอาหนังสือไปให้ เขามาชุมนุมกันแล้วเขาดิ้นเด่นมาก มีหนังสือว่าด้วยการนวด เขาไม่พูดพร่ำทำเพลง ทางหนังสือออก คนที่มุงดูก็นอนยกเท้าเลย คนหนึ่งอ่าน อีกคนก้นวด ๆ ๆ สิ่งที่ผมอยากบอกก็คือว่า ภายในเวลาเพียงชั่วข้ามคืน วันรุ่งขึ้นเขาทักทายกันว่า “เมื่อวานอ่านหนังสืออะไร”

ทำไมเรายังทำในมัสยิด ความลับก็คือว่าเราจะหาวิธีแก้ปัญหาภาคใต้โดยไม่ใช้อาวุธในอนาคต จากที่เราไปสตูล กระบี่ คนสองหมู่บ้านอาจไม่ค่อยถูกกันในตอนแรก แต่พอนำระบบนี้เข้าไปเขาได้พูดคุยทักทายไปมาหาสู่ เขาเริ่มเป็นมิตรกัน ถ้าคนมุสลิมในภาคใต้ได้เรียนรู้อะไรมากเท่าที่เขาควรจะมี ผมคิดว่าในอนาคตการแก้ปัญหาเราไม่ต้องฆ่ากันแล้ว นี่คือเป้าหมายสูงสุด

อันที่จริงตอนที่ร่างโครงสร้างสถาบันฯ ระบบหนังสือหมื่นเวียนเป็นเรื่องที่เรายังคงคิดว่าเป็นไปไม่ได้มากที่สุด แต่ทำยที่สุดกลับเป็นระบบที่ดีที่สุดและทำได้เร็วกว่าเรื่องอื่น แต่ต้องไม่มีมึนนะครับว่าระบบหนังสือหมื่นเวียนเป็นเพียงกลไกหนึ่งของระบบหนังสือ ไม่ใช่ว่าพอมีระบบนี้แล้วจะแก้ปัญหาการอ่านของชาติได้

วันนี้คุณบอกอยากจะทำอะไร กับใครคะ

ตอนแรกพยายามที่จะพูดกับรัฐบาล พยายามที่จะตะโกนบอกรัฐบาลมาทุกยุคทุกสมัย แต่ขณะนี้ผมอายุมากขึ้นแล้ว ผมอยากจะทำกับคนในวงการหนังสือ ผมอยากบอกคนในวงการหนังสือ ตั้งแต่ นักเขียน นักแปล บรรณาธิการ และคนทำหนังสือทั้งหลายว่า วิชาชีพ

ของเรา วงการหนังสือของเรา จะไม่ไปไหนหรอกถ้าเผื่อว่าไม่จัดการอะไรบางอย่างให้ผิดไปจากที่เคยเป็น และอย่างสำนึกเพื่อประโยชน์ของคนอื่นอีกสักนิด สัมประโยชน์ของตัวเองสักชั่วคราว ไม่ได้บอกให้อุทิศชีวิต อุทิศเงิน ไม่ต้องอุทิศอะไรเลย เพียงแต่ว่าหยุดคิดถึงผลประโยชน์ของตัวเองชั่วคราว และศึกษาคำขอร้องในนามของสถาบันหนังสือแห่งชาติ แล้วอาจจะคิดได้ว่าเพียง ๑ หรือ ๒ ปีถัดจากนี้ ทุกอย่างที่เราบอกว่าเป็นทุกข์ ไปศูนย์สิริกิติ์แต่ละครั้งเป็นทุกข์จะต้องเหนื่อย จะต้องบากหน้า จะต้องตระกำลำบาก เราอาจจะสบายขึ้น เพราะอย่างน้อย ๆ หนังสือดีก็จะมีคนมาคอยคัดกรองว่าขอสั่งซื้อสักหมื่นเล่มเพื่อที่จะส่งไปยังห้องสมุดทั่วประเทศ จะมีค่านีเกิดขึ้นเพราะว่าคณะกรรมการที่จะจัดตั้งขึ้นในสถาบันหนังสือแห่งชาติก็มาจากพวกคุณนั่นแหละ

ถ้าเผื่อว่าคุณศึกษาสิ่งที่ผมพูดมาสิบปีได้ทะลุปรุโปร่ง คุณจะเห็นเลยว่าหนทางที่มีอยู่นี้มีแต่แปดด้าน มันตีบตันเสียจนกระทั่งเข้าขึ้นมาคุณก็ตื่นมาด้วยความคิดว่าถึงเวลาต้องไปศูนย์สิริกิติ์หรือยัง เวลาหลังก็คิดแต่ว่าพุงนี้ต้องไปศูนย์สิริกิติ์นะ แล้วคุณก็มีชีวิตอยู่ตลอด ๑ ปีด้วยคำว่าศูนย์สิริกิติ์ แต่มีหนทางมากกว่านั้นอีกตั้งเยอะที่เราจะไปได้โดยที่ไม่ต้องบากหน้าขหนังสือไปคัดดู นักเขียนไม่ต้องแบกหนังสือไปยื่นขาย สถาบันฯ จะหาที่ทางให้นักเขียนทำงานด้วยซ้ำ

แต่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ก็ไม่ได้เดือดร้อนอะไรนี่คะ

สำนักพิมพ์ไม่เดือดร้อน แต่ศักดิ์ศรีของนักเขียนสูญหายไปบ้างหรือเปล่าผมไม่ทราบ ลึก ๆ ลงไปในหัวใจของนักเขียนที่ไปยื่นแจกลายเซ็นสูญเสียไปบ้างหรือเปล่า ผมไม่ทราบจริง ๆ ถ้าวันหนึ่งนักเขียนไม่ต้องบากหน้าไปให้ลายเซ็นเพื่อจะขายหนังสือในงานเปิดตัวหนังสือแห่งชาติ แต่นักเขียนมีที่ทางที่จะจัดงานเปิดตัวหนังสือที่สถาบันหนังสือแห่งชาติ มีที่ทางที่จะมานั่งฟังอะไรก็ได้ที่ตัวเองต้องการรู้ เช่นถ้าอยากเขียนเรื่องเรือดำน้ำก็มาที่สถาบันฯ สถาบันฯ จะส่งคุณไปศึกษาเรื่องนี้ที่กองทัพเรือ ถ้าอยากเขียนเรื่องยานอวกาศ คุณมาที่สถาบันฯ สถาบันฯ จะส่งคุณไปนาซา สถาบันฯ ต้องทำให้ได้ถึงขนาดนั้น ไม่เช่นนั้นนักเขียนก็ดักดานอยู่กับอะไรไม่รู้ ฝันอะไรก็ไม่รู้ อ่านหนังสือ ๒-๓ เล่มก็รู้สึกเป็นพระเจ้าของวงการนักเขียนแล้ว

นักเขียนบางคนถึงกับลุกขึ้นมาทำสำนักพิมพ์เองเลยก็มี

ถามว่าเพราะอะไร เพราะว่าสำนักพิมพ์ใหญ่ ๆ ไม่รับผลงานของคุณใช้ใหม่ ถ้าเผื่อว่ามีระบบที่ดี และหนังสือขายได้ดีตามสมควร นักเขียนไม่ต้องเหนื่อยทำสำนักพิมพ์ การทำสำนักพิมพ์ไม่ใช่เรื่องสนุกเท่าไรนะ จะต้องนึกถึงเรื่องธุรกิจซึ่งเราไม่ค่อยถนัดนัก แล้วบางทีอาจขาดทุน แต่ถ้ามีใครสักคนหนึ่งซึ่งก็คือสถาบันฯ บอกว่าถ้าคุณมีต้นฉบับที่ดีแต่ขายใครไม่ได้ คุณมาหาเรา เราเห็นว่าต้นฉบับของคุณดี เราพิมพ์ให้สำหรับห้องสมุด จะดีกว่าไหม และสำหรับนักเขียนสถาบันฯ ควรจะมีทะเบียนนักเขียนเพื่อที่จะดูแลในฐานะนักเขียนของชาติ ในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ในยามเขียนหนังสือไม่ได้ หรือในยามที่มีปัญหาในเรื่องใดก็ตาม อย่างน้อยที่สุดมีคนที่จะดูแล แต่ขณะนี้ นักเขียนทั้งหลายหวังพึ่งที่ไหนก็ไม่ได้ ยังไม่นับบรรณาธิการต้นฉบับ บรรณาธิการขณะนี้เหมือนเจ้าไม่มีศาล โดยเฉพาะบรรณาธิการอิสระ บางวันสำนักพิมพ์มีงานเยอะป้อนให้ทำ บางวันไม่มีงาน หรือรู้สึกว่าย่ำแย่ทั้งเล็กจ้ำง

ผมพยายามบอกว่าเราต้องยกว่าประเทศอื่นในเรื่องหนังสือและการอ่านนั้นเป็นเพราะว่า หนังสือของเราร้านหนังสือไม่มาก ไม่ได้อ่านงานคลาสสิกที่เขายกย่องกันทั่วโลก แล้วพอจะถ่ายทอดความนึกคิด การเปรียบเทียบ ก็คิดไม่ออก เราได้แต่อ่านหนังสือชั้นสอง ความรู้ของเราเป็นชั้นสอง เพราะฉะนั้นการกระทำของเราก็เป็นชั้นสองชั้นสาม เหตุที่ไม่มีการยกย่องนักเขียนหรือคลาสสิกเพราะใช้เวลาแปลยาวนานมาก พิมพ์เสร็จไม่มีคนซื้อ ขาดทุนเห็น ๆ อันที่จริงต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะจัดหาหนังสือคลาสสิกให้แก่ักเขียนและประชาชนของตนอ่าน อย่างเช่นที่ญี่ปุ่น จีน เวียดนามทำ เว้นแต่ประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย พม่า ประเทศไทยต้องยกว่าใครอื่นในเรื่องนี้

หนังสือแปลบางเล่มแปลผิดแปลถูกก็ไม่มีใครรู้จัก ถ้าใน ๑๔ หัวข้อปัญหาในระบบหนังสือขาดบรรณาธิการที่ดี ต้นฉบับที่ออกมาก็ไม่ถูกต้อง ไม่ประณีต ภาษาผิด คนอ่านก็ได้รับหนังสือที่ไม่สมบูรณ์ เมื่อได้รับหนังสือที่ใช้ภาษาผิด เขาก็รีบเอาภาษาผิดไปใช้เป็นภาษาปกติ ดังนั้นมันเชื่อมโยงกัน ขาดอะไรไปตรงไหนกระทบถึงกันหมด

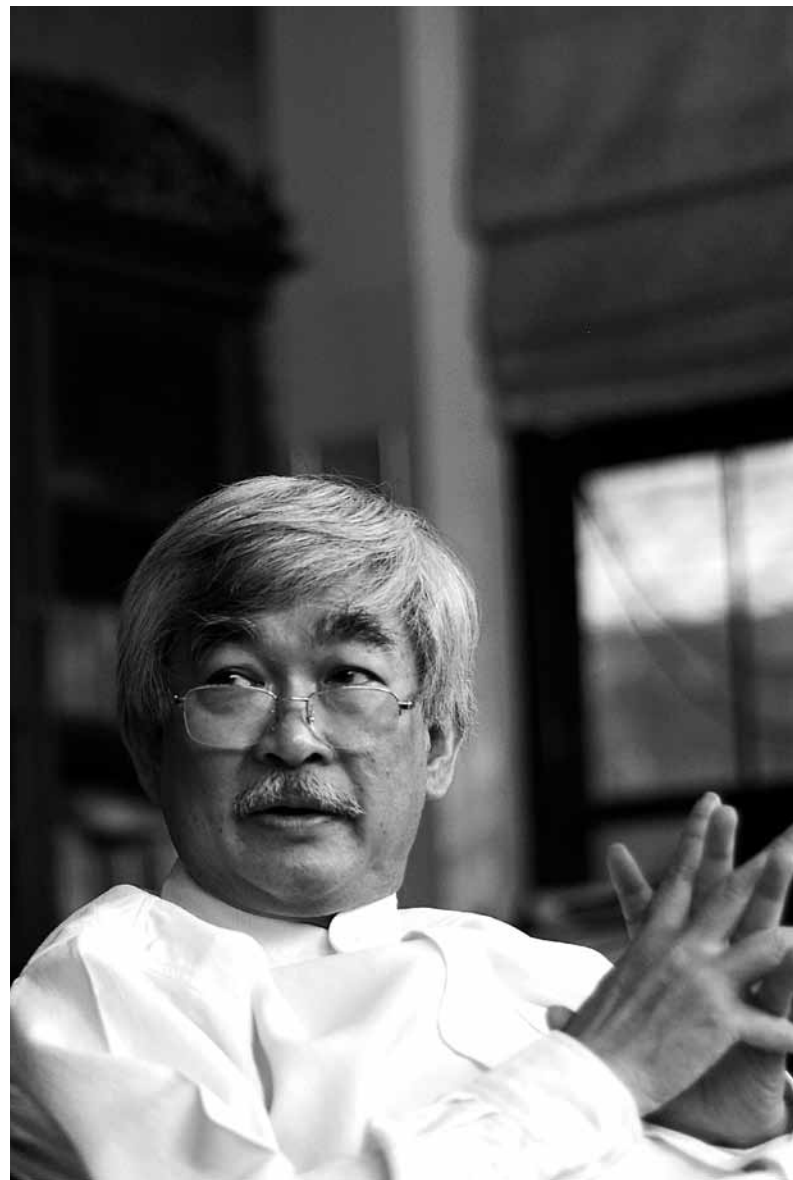
๑๔ หัวข้อปัญหาในระบบหนังสือมีอะไรบ้าง และต้องการทางแก้อย่างไร

ระบบหนังสือในประเทศไทยมีปัญหาทั้งหมด ๑๔ หัวข้อ เริ่มตั้งแต่

๑. นโยบายของรัฐ และงบประมาณ สมมุติว่ารัฐบาลไม่มีนโยบายเรื่องระบบหนังสือและการอ่าน ทำอย่างไรก็ไม่เกิด แต่จะเกิดอะไร จะเกิดกิจกรรมเท่าที่รัฐจะนึกได้ พอไม่มีนโยบายมาตั้งแต่แรกว่าจะจัดระบบหนังสือและการอ่านของประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวได้อย่างไร จะต้องร่างกฎหมายฉบับไหน จะต้องยุบกฎหมายฉบับไหน เขาก็ทำอะไรไม่ได้ ทุกวันนี้รัฐบาลเข้ามาก็จะถามสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยว่าคุณมีความเห็นอย่างไร สมาคมฯ ก็บอกว่าประมวลหนังสือ สมาคมฯ ก็บอกว่าวิจาดหนังสือ พอรัฐบาลดูว่าวิจาดหนังสือดีก็เสนอเป็นกฎหมาย นอกจากไม่มีโครงสร้างที่เป็นระบบแล้วยังจะผูกหัวข้อใหม่ขึ้นมา

๒. โครงสร้างการจัดการเรื่องหนังสือและการอ่าน (รวมถึงพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง) เมื่อมีนโยบายของรัฐบาลแล้ว สิ่งที่จะต้องทำต่อไปก็คือพยายามหากกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น กฎหมายของหอสมุดแห่งชาติ มีไหมที่จะบังคับให้คนส่งหนังสือไปที่หอสมุดแห่งชาติได้ทุกคน ไม่มี แต่มีกฎหมายของกรมตำรวจ กฎหมายการพิมพ์เก่าฉบับหนึ่งให้ส่งหนังสือ ๒ เล่ม ภายหลังมีพระราชบัญญัติจุดแจ้งการพิมพ์ ซึ่งไม่ใช่กฎหมายของหอสมุดแห่งชาติ เมื่อหอสมุดแห่งชาติไม่มีกฎหมาย หอสมุดแห่งชาติก็บังคับให้สำนักพิมพ์ส่งหนังสือไม่ได้ เมื่อหอสมุดแห่งชาติบังคับเอาหนังสือไม่ได้ก็ไม่มีหลักฐานของสิ่งพิมพ์ในประเทศ เมื่อไม่มีกฎหมายของหอสมุดแห่งชาติก็ไม่อาจจะบังคับว่าสื่อต่าง ๆ ทั้งหลาย เช่น เทป วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ โปสเตอร์ ฯลฯ คือหนังสือ ซึ่งในประเทศอื่นเขาถือหนังสือทั้งนั้น ต้องส่งให้หอสมุดแห่งชาติเพื่อจะศึกษาประวัติศาสตร์ไปอีกยาวนานได้

๓. ระบบหนังสือสาธารณะ (ห้องสมุด) ของชาติ เป็นหัวข้อหนึ่งที่เรามีปัญหาอยู่ขณะนี้ ถ้าเผื่อว่ารัฐบาลมีนโยบายและจัดการโครงสร้างเรื่องหนังสือและการอ่านแล้ว สิ่งที่รัฐบาลจะต้องทำต่อไปก็คือระบบหนังสือสาธารณะ นั่นหมายความว่ารัฐจะต้องคำนวณ

จากความหนาแน่นของประชากร เช่นในกรุงเทพฯ ความหนาแน่นประชากร ๕ ล้าน ๗ ล้าน นั่นหมายความว่าต้องมีห้องสมุดเป็นพันแห่งเลยนะ แต่ถ้าดูความหนาแน่นของประชากรที่ต่างจังหวัดซึ่งอยู่กระจายออกไปแล้วมีห้องสมุดแห่งเดียว ก็ไม่ใช่เช่นกัน เพราะฉะนั้นจะต้องศึกษาระบบหนังสือสาธารณะควบคู่กับข้อ ๔

๔. ระบบสังคมที่แตกต่าง สืบเนื่องจากข้อ ๓ นั่นหมายความว่า ความแตกต่างทางสภาพสังคม สภาพท้องที่ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ ชนบทวัฒนธรรมและอาชีพ แม้กระทั่งความรู้ความเข้าใจด้านการเมือง เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการเรื่องระบบการอ่านในท้องถิ่น เช่นในกรุงเทพฯ เราคิดว่าจัดห้องสมุดอย่างไร อยู่ตรงไหน บนเนื้อที่เท่าไร ในจำนวนคนเท่าไร อาจจะเอาจำนวนประชากรเป็นตัวตั้ง แต่ในขณะที่แม่ฮ่องสอน เนื้อที่เกือบเท่า ๆ กรุงเทพฯ หรือมากกว่า คุณจะจัดห้องสมุดให้มากเท่ากรุงเทพฯ ก็ไม่ได้ เพราะมีจำนวนประชากรน้อยกว่า และความต้องการหนังสือประเภทต่าง ๆ ไม่เหมือนกันกับในกรุงเทพฯ เช่นนี้เป็นต้น

๕. ระบบการศึกษา เราได้นึกถึงระบบการศึกษาโดยพ่วงเอา ระบบหนังสือและการอ่านเข้าไปด้วยหรือเปล่า นั่นหมายความว่า ในระบบการศึกษาทุกชั้นทุกระดับจะต้องนึกถึงข้อก่อนหน้านี้คือห้องสมุด เราจะต้องพ่วงห้องสมุดนั้นเข้าไปในระบบการศึกษาด้วย

พร้อม ๆ กัน ระบบการศึกษาจะมีครู นักเรียน หนังสือเรียนเท่าที่นั่นไม่พอ จะต้องมียังห้องสมุดที่ดี ห้องสมุดที่ดีไม่จำเป็นต้องมีคอมพิวเตอร์ เอาหนังสือพื้นฐานให้ได้ก่อน สำหรับชั้นเด็กเล็กให้เริ่มหนังสือพื้นฐานเสียก่อน มีคนวิเคราะห์ด้วยซ้ำว่าถ้าเรานำระบบไอทีไปให้เด็กเร็วเกินไป เด็กบางกลุ่มอาจจะเกลียดหนังสือเลยด้วยซ้ำ เพราะว่าเขาติดนิสัยตื่นมาต้องเล่นอินเทอร์เน็ต พอวันหนึ่งไม่มีอินเทอร์เน็ตก็ไม่อยากอ่านหนังสือแล้ว เช่นกันกับเราให้เด็กนั่งรถแก๊งทุกวัน ๆ เขาก็ไม่อยากจะขึ้นรถเมล์ ไม่ใช่จักรยานเพราะมันสบายเสียแล้ว

๖. นักเขียน และนักแปล ต้องมีคนดูแลเขา จะต้องผลิตคนเหล่านี้ จะต้องให้นักเขียนและนักแปลมีคุณภาพดีขึ้น ในด้านเนื้อหา ในด้านความรู้ ในด้านวิชาการ ไม่ใช่เพื่อฝันอย่างเดียว ขณะนี้เรามีนักเขียนเพื่อฝันเยอะ แต่นักเขียนด้านวิชาการด้านความรู้แน่นแล้วไม่มีใครที่จะสร้างนักเขียนขึ้นมา เราไม่พยายามมีเป้าหมายที่จะสอนคนที่มีความรู้ คนเรียนปริญญาเอก-โท คนมีความรู้เฉพาะด้านให้มาเขียนหนังสือ เช่นเราไม่ค่อยสนับสนุนให้แพทย์เขียนหนังสือหรือเขียนหนังสือให้คนอ่านรู้เรื่อง

๗. บรรณาธิการทุกสาขา ทุกสาขาขึ้นสนิม สมาคมบรรณาธิการก็ยังมี กลุ่มก่อนบรรณาธิการก็ยังมี วิชาความรู้ที่เป็นฐานจริง ๆ ของบรรณาธิการก็ยังมี อันที่จริงควรต้องมีและต้องเกิด

๘. บรรณารักษ์ และนักวิจารณ์ เราจัดไว้ในหมวดเดียวกัน เพราะว่าคนสองพวกนี้ทำหน้าที่คล้าย ๆ กัน บรรณารักษ์มีหน้าที่แนะนำหนังสือ จัดหมวดหมู่หนังสือ จัดกิจกรรมความรู้ นักวิจารณ์ก็ต้องพูดถึงหนังสือในทัศนะทางวิชาการ ในทางที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ จะในทางลบทางบวกก็แล้วแต่หนังสือประเภทนั้น ๆ ขณะนี้นักวิจารณ์อาชีพในเมืองไทยไม่มี เพราะฉะนั้นเราจะต้องทำอาชีพสองอาชีพนี้ให้แข็งแรงมั่นคง

๙. ผู้มีอาชีพในวงการพิมพ์และหนังสือ เช่น ช่างเรียงพิมพ์ ช่างแท่น ช่างพิมพ์ ช่างพับ ร้านเย็บก็ ร้านไสกาว เราต้องเข้าไปดูแลเขา ในเรื่องสุขอนามัย ในเรื่องความก้าวหน้า ในเรื่องความเจริญทางอาชีพ ในเรื่องสวัสดิการ ในเรื่องอะไรต่อมิอะไร

“ผมพูดซ้ำจากที่เคยพูดเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วคือ ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทย จะต้องมีสถาบันหนังสือแห่งชาติ ถ้าพ้นจากนี้คราวหน้าผมอาจจะต้องพูดว่า สายเสียแล้วที่ประเทศไทยจะมีสถาบันหนังสือแห่งชาติ เพราะว่าด้วยพระราชกฤษฎีกาบริจาคหนังสือเสรีทำให้เราสิ้นชาติไปเสียแล้วตอนนั้น

๑๐. ครู อาจารย์ สำคัญที่สุด ถ้าเมื่อครูบาอาจารย์ตั้งแต่ชั้นประถมถึงชั้นมัธยมไม่สนใจเรื่องหนังสือ เด็กมหาวิทยาลัยก็ไม่อ่านหนังสือ นี่เป็นเรื่องปรกติธรรมดา เราต้องขัดห่วงโซ่ที่ละอัน

๑๑. พ่อแม่ ผู้ปกครอง เมื่อ ๔-๕ ปีก่อนมีคำพูดว่าการอ่านต้องเริ่มจากครอบครัว ผมบอกประเทศไทยเริ่มไม่ได้ เพราะว่าพ่อแม่หนึ่งจน สองไม่มีเวลา สามไม่มีความรู้ เพราะฉะนั้นถ้าเมื่อเราจะพูดเรื่องนี้เราต้องพูดในอีกสัก ๒๐ ปีข้างหน้าให้เด็กที่เราสอนให้เขารักการอ่านได้โตขึ้นเป็นพ่อแม่เสียก่อน ถ้าเมื่อว่าจำเป็นเราจะต้องมีระบบที่จะจัดการกับพ่อแม่ผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของหนังสือ เราต้องสร้างทัศนคติพ่อแม่ผู้ปกครอง ทำอย่างไรที่จะให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจ เอาละ เราก็ต้องรู้ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองอ่านหนังสือพิมพ์ใหม่ ไม่อ่าน แต่ดูทีวีใหม่ ดู ก็พยายามที่จะส่งเสริมรายการทีวีให้มีการอ่านหนังสือ สมมุติว่าช่วยไม่ได้ละครทีวีต้องมีเรื่องรักตบตี ไม่เป็นไร แทรกเรื่องการอ่านหนังสือเข้าไปในเรื่องรักตบตีนั่นแหละ เป็นฉาก ๆๆ ทุกตอนพระเอกหรือนางเอกถือหนังสืออ่านหนังสือ แค่นี้ก็ได้แล้ว

๑๒. คนทำหนังสือ และสำนักพิมพ์ ถามว่าประเทศไทยขณะนี้มีการบริหารต้นฉบับแปลและบรรณาธิการต้นฉบับที่ดีสักกี่คน มีหนังสือที่ผ่านการตรวจแก้โดยบรรณาธิการต้นฉบับสักกี่เล่ม สถานะฯ ต้องทำให้อาชีพบรรณาธิการหลักปักฐานให้เขาอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับครูหรือแพทย์ ปัญหาของสำนักพิมพ์โดยเฉพาะสำนักพิมพ์เล็ก ๆ ไปมกซื้อกระดาษก็แพงที่สุด ร้านพลตก็แพงที่สุด เลวที่สุดแถมยังถูกโกงอีก ต้องใช้กระดาษเท่าไรยังคำนวณไม่เป็นเลย สถานะฯ จะมีหน้าที่ดูแลสำนักพิมพ์เล็ก ๆ เดือนนี้คุณต้องการกระดาษกี่รีม ชื่อรวมกัน เมื่อนั้นคุณจะสู้สำนักพิมพ์ใหญ่ ๆ ได้เพราะต้นทุนเท่ากัน สถานะฯ จะต้องทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือทั้งหมด

๑๓. สายส่ง และร้านหนังสือ เป็นปัญหาใหญ่ทีเดียว สายส่งค่อย ๆ หายไป เหลือสายส่งใหญ่ไม่กี่แห่ง ร้านหนังสือเล็ก ๆ ก็หายไป ทำอย่างไรให้สายส่งกระจุกกระจายไม่ต้องผูกขาด ทำอย่างไรให้ร้านหนังสือแฟรนไชส์มีน้อยลง แล้วให้ร้านหนังสือเดี่ยวอิสระมีมากขึ้น เพื่อที่คนจะได้ไม่ต้องผูกขาดประเภทหนังสือ เช่นถ้าเมื่อว่าเจ้าใหญ่

๒-๓ เจ้านี้บอกว่าจะไม่ขายหนังสือฝ่ายซ้าย หนังสือฝ่ายซ้ายก็จะหายไปหมด มีแต่หนังสือฝ่ายขวา เพราะฉะนั้นก็จะเกิดการครอบงำทางการเมืองขึ้น แล้วประเทศไทยจะเป็นอย่างไร

๑๔. เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป นี่เป็นพื้นหลักเลยที่เราจะต้องทำให้เขาชอบอ่านหนังสือและเข้าใจหนังสือตั้งแต่เด็ก เช่นน่าจะให้มีโรงเรียนสอนพิเศษเหมือนที่เราไปเรียนบัลเลต์ เราไปเรียนว่ายน้ำ เราไปเรียนเทควันโด เราไปเรียนวาดเขียน เราไปเรียนเปียโน เราไปเรียนไวโอลิน เราก็มีโรงเรียนหนังสือ คุณอยากให้เด็กอายุ ๖ ขวบชอบหนังสือ คุณส่งมาที่นี่ เรามีหนังสือเต็มไปหมด แล้วเราสอนหนังสือให้เด็กเติบโตมารักหนังสือเป็นบ้าเลย

ถ้าเราจัดการห่วงโซ่ทั้ง ๑๔ ห่วงนี้ได้ การอ่านและระบบหนังสือจะพัฒนา แต่ขณะนี้เราไม่รู้ว่าห่วงโซ่แต่ละห่วงมีปัญหาอะไรบ้าง

อะไรที่คุณยังไม่ได้ทำเกี่ยวกับเรื่องหนังสือ

ว่ากันที่จริง สิ่งที่เกี่ยวข้องผมคิดมาหมดแล้ว แต่สิ่งที่ยังไม่ได้ทำคือทำให้สถาบันหนังสือแห่งชาติเป็นตัวตนเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา ถ้าเมื่อว่าเป็นตัวตนเป็นขึ้นเป็นอันเมื่อไร ห่วงโซ่แต่ละอย่างจะถูกจัดการโดยอัตโนมัติ มีคนเสนอว่าถ้าผมไม่ไปเป็นผู้อำนวยการสถาบันฯ สถาบันฯ นี้ตั้งไม่ได้ ผมบอกนี่คือสิ่งที่ผมไม่อยากจะทำ เพราะไม่เช่นนั้นที่ผมต่อสู้มาทุกอย่างก็เพื่อผมจะได้เป็นสิ่งนั้น นั่นคือสิ่งที่ผมไม่รับ เพราะฉะนั้นรัฐบาลทุกรัฐบาลน่าจะสบายใจได้

ไม่ว่ารัฐบาลใหม่เข้ามา คุณก็ยังจะผลักดันสถาบันหนังสือแห่งชาตินี้ต่อไป

สถาบันหนังสือแห่งชาติจำเป็นสำหรับประเทศไทย ผมยังเสนอเหมือนเดิม ไม่เคยล่าสมัยเลยนะครับ แล้วในอีกสัก ๕๐ ปีข้างหน้าก็ยังใช้ได้เพราะเราได้เขียนครอบคลุมไว้ทั้งหมดแล้ว ผมพูดซ้ำจากที่เคยพูดเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วคือ “ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องมีสถาบันหนังสือแห่งชาติ” ถ้าพ้นจากนี้คราวหน้า *สวรรคต* มาสัมภาษณ์ผมอาจจะต้องพูดว่า สายเสียแล้วที่ประเทศไทยจะมีสถาบันหนังสือแห่งชาติ เพราะว่าด้วยพระราชกฤษฎีกาบริจาคหนังสือเสรีทำให้เราสิ้นชาติไปเสียแล้วตอนนั้น

พระราชกฤษฎีกาบริจาคหนังสือเสรีที่ประกาศใช้เมื่อเดือนมีนาคม

จะนำไปสู่อะไรหรือก่อให้เกิดอะไรขึ้น

สิ่งที่เราวิตกคือปัญหาเด็ก จะส่งผลกระทบต่อข้างขึ้นอยู่กับหนังสือที่เด็กได้รับหรือที่ผู้บริจาคป้อนเข้าไป หนึ่งในปัญหาในทางสติปัญญา เรื่องบริโภคนิยม เช่นหนังสือว่าด้วยดาราศาสตร์ด้วยโทรศัพท์มือถือ เด็กก็จะพุ่งเป้าไปทางนั้น หรือเรื่องโตก่อนวัย เช่นบริจาคหนังสือโรมานซ์ให้โรงเรียนชั้นประถมปลาย เด็กที่เริ่มเติบโตมีฮอร์โมนเพศแล้วสมองก็จะคิดแต่เรื่องนี้ แล้วจะโง่งงเรื่อย ๆ สติปัญญาถดถอยลงเรื่อย ๆ สอง ปัญหาเรื่องการเมือง เราจะมีนักการเมืองเลวใช้ช่องทางนี้โดยการพิมพ์หนังสือโฆษณาตัวเองเหมือนที่ทำกันเกลื่อนส่งไปตามห้องสมุดโรงเรียนต่าง ๆ แล้วกรองไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เราไม่ได้คิดกัน เราคิดกันแต่ว่าไม่เป็นไรมา ขอแค่ให้มีหนังสือ คนเราชอบมีวิจารณ์ญาณที่จะเลือกเอง วิจารณ์ญาณนั้นนะสำหรับเด็กโต แต่กับเด็กอายุ ๑๒-๑๓ นี่คือปัญหาใหญ่เลย

อีกประการหนึ่งคือ มันเป็นช่องทางที่จะกลับไปสู่ระบบเดิม คือการขายตรงของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ แก่โรงเรียน และให้เปอร์เซ็นต์ได้โต๊ะแก่ครูผู้ซื้อหรือผู้มีสิทธิ์ตัดสินใจ ซึ่งเริ่มแล้ว ทันทีหรือก่อนประกาศกฤษฎีกาด้วยซ้ำ ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายอย่างยิ่ง เพราะพอมีคำตอบแทนเข้ามา การพิจารณาเลือกหนังสือลำเอียงแล้ว ครูจะกลายเป็นนักต่อรองครูจะกลายเป็นนักคิดคำนวณว่าจะได้ผลประโยชน์เท่าไรโดยไม่ได้นึกถึงเนื้อหาหรือรูปแบบที่ดีของหนังสือ ในพระราชกฤษฎีกามีข้อหนึ่งระบุว่าเอกชนจะบริจาคหนังสือให้แก่โรงเรียนต้องบริจาคเป็นเงินเท่านั้น เพราะฉะนั้นสำนักพิมพ์ใหญ่ ๆ ตอนนีรับสมัครคนขายตรงเต็มไปหมดอะไรจะเกิดขึ้นในภายหน้า แล้วหนังสือที่บริจาคหรือหนังสือที่โรงเรียนซื้อมา ถ้าไม่เหมาะแก่วัยของเด็ก ไม่เหมาะแก่สถานที่ ในที่สุดจะกลายเป็น “หนังสือกอง” หรือหนังสือสูญเปล่า

คุณให้ความสำคัญกับการเลือกหนังสือมาก แต่เด็กควรจะมีเสรีภาพที่จะอ่านหนังสืออะไรก็ได้ไม่ใช่หรือ

เราต้องไม่ลืมนะครับว่าเวลาเราผลิตยา วิตามินก็มีโดสของมัน ถ้ากินเกินก็เป็นพิษเป็นภัย หนังสือถ้ายากเกินกว่าที่เด็กจะรับ อ่านแล้วเขาจะเบื่อ ผมยกตัวอย่าง ส่งซุกส์ให้เม็ดหนึ่ง หวาน อร่อย ชอบแต่ปรากฏว่าผมเอาเม็ดซุกส์ออก เอาบอระเพ็ดใส่เข้าไป แกะออกมา

กินชม เริ่มสงสัยแล้วคิดว่าตกลงซุกส์หวานหรือชม คนนี้เคยกินซุกส์เม็ดแรกที่หวาน แต่คนนี้กินซุกส์เม็ดแรกที่ชม แล้วต่อมามผมส่งซุกส์จริง ๆ ให้อยอมสงสัยทันทีว่ามันต้องชม วิธีการหนังสือเหมือนกันเลย ครับ สิ่งแรก ๆ ที่เด็กควรจะได้รับ เขาควรจะได้รู้ลึกซึ้ง ชอบ เพลิดเพลินง่าย แต่ถ้าเมื่อเราเอาสิ่งยุ่งยากไปให้เขาตั้งแต่แรก เขาจะประหม่นเลยว่าหนังสือเป็นสิ่งยุ่งยากแบบนี้เอง อย่าน่านึกว่า นี่คือหวังของบรรณารักษ์และนักวิจารณ์หนังสือ ถ้าไม่เข้าใจปรัชญาข้อนี้ก็จะคิดเหมือนที่คนทั้งหลายคิดว่าต้องมีอิสระในการอ่าน

โรอัลด์ ดาห์ล เคยเขียนไว้ว่าทำไมเขาถึงเป็นนักเขียนและนักอ่าน เพราะว่าสามัญที่เขาเรียนชั้นประถม มีชั่วโมงหนึ่งที่ครูผู้ชายสอนไม่ได้คือชั่วโมงแนะนำหนังสือ ต้องไปเชิญครูผู้หญิงมาสอน เขาบอกว่าชั่วโมงนี้เองที่เขามีความสุขที่สุด แล้วในเวลา ๓-๔ ปีที่เขาเรียนกับครูผู้หญิงคนนั้น เขาได้รับคำแนะนำให้อ่านหนังสืออะไรบ้าง นั่นคือสิ่งที่ปลุกฝัง แล้วเขาก็ชอบ ดังนั้นการแนะนำหรือเลือกหนังสือให้เหมาะแก่วัยจึงสำคัญมาก

คุณเคยปรารถนาเรื่องบริจาคหนังสือเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เลวร้ายที่สุดในชีวิตการกำหนังสือ

ใช่ ประเทศนี้จะเปลี่ยนไป ที่บอกได้อย่างหนึ่งก็คือความลับสนวนววยในอนาคต คนจะแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายมากขึ้น การเปิดโอกาสให้บริจาคหนังสือเสรีจะก่อให้เกิดการขีดวง เช่นในพื้นที่ของฝ่ายขวาก็จะขีดวงแล้วพยายามที่จะจัดการหนังสือซ้ายออกไป พื้นที่ของฝ่ายซ้ายก็จะขีดวงแล้วเอาหนังสือขวาออกไป แล้วท้ายที่สุดคนสองพื้นที่นี้จะปะทะกัน สงครามกลางเมืองจะเกิดขึ้น นี่คือน่ากลัวในประเทศไทย แล้วคนจนนี้แหละเดือดร้อน

สิ่งที่เราควรจะทำในขณะนี้ เราพยายามประคับประคองไม่ให้เกิดการแบ่งรัฐ อย่างเช่นถ้ามาเลเซียต้องการดินแดน ง่ายนิดเดียวในอนาคตเขาทำโดยที่ไม่ต้องลงทุน ใช้กฎหมายบริจาคหนังสือเสรีพิมพ์หนังสือความรู้เรื่องการเกษตรแล้วแบ่งเรื่องแบ่งแยกดินแดนเข้าไป ให้บริษัทซื้อบริจาค บริษัทได้ทุนคืน เท่ากับว่าหนังสือที่โฆษณาชวนเชื่อปลุกระดมมันไม่ต้องลงทุนอะไรเลยแถมได้ทุนคืนอีกต่างหาก สมมุติคุณชนต้องการจังหวัด ๔-๕ จังหวัดเพิ่ม ไม่ต้อง

Project on Books Donation Surveillance

โครงการเฝ้าระวังหนังสือบริจาค

ทำอะไร ให้พ่อค้าที่อยู่ชายแดนไทย-เขมรพิมพ์หนังสือ พ่อค้าก็ซื้อบริจาค ในสิบปีข้างหน้าฐานเขนได้ดินแดนคืน เรากำลังเปิดช่องนั้น นี่คือปัญหาในเรื่องการเมือง แต่ว่าในเรื่องสติปัญญาที่ผมเพิ่งสังเกตเห็น เด็กของเราจะแย่มาก เพราะว่าหนังสือของพวกโฆษณาสินค้า เด็กจะจมอยู่ไม่ต่างกับทีวีน้ำเน่า แล้วหนังสือที่บริจาคมาหาศาลในช่วงเลือกตั้งนี้จะเลวทรามชนิดที่ไม่รู้จะว่าอย่างไร เด็กจะต้องเป็นม้าใช้ นมบูดแค่ต้องเสีย แต่หนังสือเปลี่ยนทัศนคติไปเลยนะครับ

คุณคิดว่าหนังสือมีอิทธิพลขนาดนั้นเลยหรือ

หนังสือควรจะเปลี่ยนโลกในทางที่ดี ไม่ใช่หนังสือมาเปลี่ยนประเทศในทางที่เลื่อมทรมานตกต่ำลง หนังสือมาทำให้คนของเราโง่งแล้วปรากฏว่าประเทศของเราเปลี่ยนไปในทางที่ชั่วเร็ว หนังสือต้องเปลี่ยนประเทศของเราให้พัฒนาขึ้น ให้เจริญก้าวหน้าขึ้น และคนของเราอยู่ดีกินดีขึ้น

ดังนั้นสำหรับคนทำหนังสือ ผมพยายามบอกทุกคนว่ายามีปีกข้างเดียว จงมีปีกสองข้าง ยกตัวอย่างถ้าเผื่อว่าเรามีน้ำดีคาอยู่ในอ่าง เข้าตีขึ้นมาเราก็จุ่มหัวด้วยน้ำสีดำ พอเราเงยหน้าขึ้นลูกตาเราก็เห็นแต่สีดำ ต้องมีน้ำหลายอ่างเห็นทุกสี พอเห็นทุกสีแล้วจะรู้ว่าประเทศชาติเป็นอย่างไร ต้องมีคนหลายกลุ่มหลายพวกหลายฝ่าย เราจะทำให้คนหลายกลุ่มหลายพวกหลายฝ่ายอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขได้อย่างไร

ผมเรียนรู้เรื่องนี้ตั้งแต่เด็ก พ่อผมเป็นคนจีน แต่พ่อมีชื่อมลายู เพราะพ่อเป็นที่นับถือของคนมุสลิมมาก พอเราโตขึ้นเราก็เป็นที่รักใคร่ของคนเหล่านี้ แล้วเราก็อยู่กันอย่างมีความสุข ความแตกต่างไม่ใช่ต้องมาชนฆ่ากัน ทำอย่างไรที่จะให้คนอยู่ร่วมกับความแตกต่างอย่างมีความสุขได้ นั่นคือสิ่งที่คนทำหนังสือต้องทำ สำนักพิมพ์บางแห่งเป็นช้ายก็ทำไป แต่อย่าทำให้คนช้ายมาฆ่าคนขาว สำนักพิมพ์ชวาก็เช่นเดียวกันอย่าทำให้คนขาวมาฆ่าคนช้าย เราถึงต้องมีสำนักพิมพ์ที่อยู่ตรงกลางทำให้เห็นว่าช้ายก็ดีชวาก็ดี และสำคัญที่สุดคือห้องสมุด เราต้องให้ห้องสมุดทุกแห่งเป็นกลาง ต้องให้คนได้อ่านทั้งสองฝ่าย แล้วในที่สุดเขาจะรู้เอง ในที่สุดประเทศเราก็พูดได้ว่าเราเลือกตั้งมาอย่างเป็นประชาธิปไตยเพราะว่าคนของเราได้รับรู้หมดทุกอย่าง

เป้าหมายความว่าจะต้องมีเสรีภาพในการพิมพ์ด้วย

แน่นอน ทำอย่างไรที่จะให้สถาบันฯ ถูกดูแลโดยทุกฝ่าย สถาบันฯ จะต้องอยู่ตรงกลางและอยู่กลางแจ้งด้วย มีคนเห็นว่าสถาบันฯ ทำอะไรและกำลังทำอะไรอยู่ และพร้อมที่จะจัดการถ้าเผื่อว่าสถาบันฯ ทำอะไรนอกกรอบนอกทาง เช่นคุณพิมพ์หนังสือขาวแล้วส่งไปที่สถาบันฯ สถาบันฯ บอกไม่เอาไม่ได้ เพราะสถาบันฯ เป็นศูนย์กลางของการเก็บสิ่งพิมพ์ของชาติ ต้องมีทุกอย่าง และจะต้องเป็นตัวกลางที่จะกระจายไปด้วย สมมุติว่าโรงเรียนนี้บอกว่าต้องการหนังสือช้ายชื่อนี้ คุณต้องหาให้เขาให้ได้ เช่นเดียวกันในขณะที่คุณมีหนังสือขาว คุณก็ต้องส่งไปให้เขาด้วย ฟังดูเหมือนโลกพระศรีอาริย์ แต่ต้องทำให้เกิด ถ้าทำให้เกิดได้เราจะเหมือนสหรัฐอเมริกา ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเรียนรู้อะไรก็ได้ จะอยู่พรรคไหนก็ได้ จะเลือกตั้งใครก็ได้

สี่สิบปีที่กำลังจะผ่านไป สิ่งกีดขวางที่สุดในชีวิตคืออะไร

เรื่องสถาบันหนังสือแห่งชาติ เมื่อประกาศกฎปฏิภาในปี ๒๕๔๗ ที่ทำให้หัวใจสลาย หลังจากนั้นใจก็เข้มแข็งขึ้น มีคนบอกว่าปลงและวางมือซะ ผมบอกคนบางคนเกิดมาเพื่อที่จะทำเชียงใหม่ เขาก็มีชีวิตอยู่และตายไปพร้อมกับฆ่าหมูชาย คนบางคนเกิดมาเพื่อที่จะถีบสามล้อ คนบางคนเกิดมาเพื่อที่จะทำสวน ผมเกิดมาเพื่อที่จะทำหนังสือ และทำสิ่งซึ่งถูกต้องในเรื่องหนังสือ เพราะฉะนั้นถึงแม้จะผิดหวังก็จงหาความหวัง จงทำความหวัง ในเมื่อเราเชื่อมั่นจะดีจึงทำต่อไป

ความหวังที่ใกล้ที่สุดและคิดว่าจะทำให้เป็นจริงที่สุดคืออะไร

ขณะนี้หวังว่าทำได้ทำ หวังว่าจะเสนอแนวคิดนี้ให้คนได้ทราบทั้งหมด สิ่งที่เป็นความหวังว่าจะได้ทำก็คือการเห็นหลักสูตรวิชาว่าด้วยหนังสือ วิชาบรรณารักษศาสตร์ และวิชาหนังสือ ปรากฏอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ อย่างน้อยที่สุดถ้าเราปูพื้นในระดับการศึกษาจะมีคนเข้าใจเรื่องนี้มากขึ้น เป็นระบบขึ้น เพราะฉะนั้นในอนาคตถ้าเรามีคนที่เชื่อว่าหนังสือที่ถูกต้องเป็นอย่างนี้ เขาก็อาจจะพูดต่อไป และบอกใครต่อมีใครว่าโครงสร้างระบบหนังสือคืออะไร

ด้วยเล็งเห็นว่าพระราชกฤษฎีกาบริจาคหนังสือเสรี หักภาษีได้ ๒๐๐ เปอร์เซ็นต์ ที่ประกาศใช้เมื่อมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ จะทำให้ระบบหนังสือทั้งระบบตกต่ำลงโดยเฉพาะในทางสติปัญญาของเยาวชนไทย และจะทำให้หนังสือที่ขึ้นสนิมยิ่งขึ้น “โครงการเฝ้าระวังหนังสือบริจาค” โดยการรวมตัวของบุคคลผู้ปรารถนาดีต่อประเทศไทย จึงถือกำเนิดเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นจากพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว โดยการสำรวจและเฝ้าดูหนังสือบริจาคในห้องสมุดโรงเรียนว่ามีหนังสือที่ไม่เหมาะสมแก่เยาวชน รวมทั้งหนังสือที่ยุยงส่งเสริมเรื่องการเมืองและศาสนาอะไรบ้าง เพื่อหาทางแก้ปัญหาบานปลายที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

โครงการนี้ไม่เกี่ยวข้องและไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ไม่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับนักการเมือง ไม่รับเงินทุนสนับสนุนจากพรรคการเมืองหรือนักการเมือง

ต้องการผู้ร่วมงาน และอาสาสมัครจำนวนมาก

สมทบทุนได้ที่ บัญชีออมทรัพย์ ๒๒๐-๒-๐๔๕๔๘-๘ ธนาคารกรุงไทย สาขาซีที ทาวเวอร์ โทร. ๐๘-๓๔๔๐-๒๑๑๗ e-mail: booksdonationthai@yahoo.com